

До спеціалізованої вченої ради
Д 41.086.04 Національного
університету «Одеська юридична
академія»

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Олюхи Віталія
Георгійовича на тему «Господарсько-правові
засоби оптимізації капітального будівництва в
сучасній Україні», подану на здобуття наукового
ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю
12.00.04 – господарське право; господарсько-
процесуальне право

Актуальність обраної теми дисертаційного дослідження.
Поглиблення перетворень в будівельній галузі з урахуванням їх складності, багатоступеневості, впливу кризових явищ в економіці як України, так і світу вимагає творчого наукового осмислення. Особливого значення відносини в будівництві набувають на тлі збройного конфлікту на Сході України, руйнувань, які зазнала ця територія, необхідності її відновлення та облаштування тимчасово переміщених осіб в інших регіонах країни. За даними Мінрегіонбуду України з 28 міст обласного підпорядкування та 18 районів зазнали значних руйнувань 21 місто та 13 районів Донецької області, 14 міст обласного значення та 8 районів Луганської області. Станом на початок квітня 2015 року в наслідок бойових дій зруйновано та пошкоджено 11 268 житлових будинків, зруйновано 60% медичних закладів на підконтрольній владі України території і 70% - на непідконтрольній. Тільки в Донецькій області зазнали

руйнування 176 шкіл, 86 дитячих садків, 28 професійно-технічних, 19 вищих навчальних закладів. З 119 вугільних шахт не експлуатуються 74, більше 10 з них затоплені. Знищено Донецький та Луганський аеропорти, залізничний вокзал Дебальцево, зруйновано більше 1,5 тисячі об'єктів транспортної інфраструктури, зазнали значних пошкоджень 740,3 км автодоріг загального користування в Донецькій та 820,7 км в Луганській областях. Тимчасово переміщеними особами в Україні стали більше 1,5 млн. осіб (це найбільше переміщення людей в Україні з 1943 року). І це тільки частка втрат.

Відновлення поселенської мережі, інфраструктури промислової та соціальної потребує надзвичайно ефективної роботи будівельної галузі, інституалізації відносин в цьому комплексі.

Надзвичайно важливим завданням в сучасних умовах є створення робочих місць. Будівельні підприємства можуть в цьому сенсі стати певними «драйверами». Фахівці підраховали, що одне створене робоче місце в дорожньому будівництві через мультиплікативний ефект створює опосередковано 60 робочих місць в сумісних галузях, з них 25-30 в обслуговуванні дорожньої інфраструктури. Як відомо, «новий курс» президента США Рузвельта одним з основних важелів подолання економічної депресії передбачав саме будівництво.

Деякі елементи правового регулювання капітального будівництва розглядаються в дисертаціях Свешникової Є.О. «Проблемы юридических рисков инвестора при реализации инвестиционного проекта» (Москва, 2009); Кропотова Л.Г. «Правовое регулирование коммерческих инвестиций в объектах капитального строительства» (Санкт-Петербург, 2011); Пхалагова Т.С. «Гражданско-правовой режим объектов капитального строительства» (Волгоград, 2012); Сенік С.В. «Правове регулювання договірних відносин генеральних підрядників та субпідрядників у капітальному будівництві» (Львів, 2006); Гриценка Г.М. «Правове регулювання капітального будівництва за державні кошти» (Донецьк,

2011), комплексне ж дослідження зазначених проблем в науці господарського права відсутнє.

Найважливішим стратегічним завданням для економіки України, зокрема будівельного сектору, є адаптація його до вимог Угоди про асоціацію з ЄС, впровадження європейських стандартів. Все зазначене зумовлює актуальність обраної Олюхою В.Г. теми дисертаційного дослідження.

Актуальність дисертацій підтверджується й тим, що вона виконана згідно до науково-дослідницької теми «Організаційно-правовий механізм реалізації експортного потенціалу України на інноваційних засадах» (державний реєстраційний номер ДІР 011511002496) та науково-дослідницької програми Національного університету «Одеська юридична академія» «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку української державності та права» на 2011-2015 рр (державний реєстраційний номер 011V0006H).

Новизна результатів наукового дослідження. Дисертаційна робота Олюхи В.Г. є першим в сучасному українському правознавстві комплексним дослідженням господарсько-правових засобів оптимізації капітального будівництва у сучасній Україні.

Автором запропоновано і обґрунтовано поняття господарсько-правової оптимізації капітального будівництва. В якості елементів цього складного явища виокремленні заходи стимулюючого впливу на сферу капітального будівництва, роль держави як провідника економічної будівельної політики, принципи програмності, економічності, системності, вплив на рівень економічної безпеки країни. Визначення, надані в роботі, відрізняються глибиною теоретико-методологічних та прикладних засад, що дозволяє припустити можливість, в разі впровадження прикладних пропозицій дисертанта, підвищиться рівень державного впливу на будівельну галузь загалом.

Виокремлення груп господарсько-правових засобів оптимізації капітального будівництва, зокрема господарсько-правових засобів загального нормативного регулювання господарської діяльності у сфері капітального будівництва; програмних засобів за участю держави переважно на макроекономічному рівні; господарсько-правових засобів стимулювання підвищення ефективності господарської діяльності будівельних підприємств; господарсько-правові засоби забезпечення легітимації господарської діяльності в будівельній сфері, що застосовуються державою на рівні конкретних суб'єктів господарювання, доводить те, що капітальне будівництво є складною господарською системою з перетином інтересів багатьох суб'єктів (с.86-88 дисертації).

Безумовно привабливою і обґрунтованою вбачається позиція автора щодо відокремлення капітального будівництва від будівництва. З часів переходу нашої держави на ринкові засади господарювання, зменшення впливу державних органів на планування їх діяльності, проведення приватизації, в нормативних актах і науковій літературі зникла однозначність в визначеннях і підходах. Дисертант наводить 6 критеріїв, які переконливо дозволяють визначити, які відносили слід вважати капітальним будівництвом (с.115-139 дисертації), наводить наступні його ознаки: 1) капітальне будівництво – це процес; 2) він спрямований на створення нових підприємств, будівель, споруд; 3) може провадитись щодо існуючих підприємств, організацій, будівель, споруд шляхом їх реновації (с.142 дисертації).

Позитивним вбачається висвітлення в дисертаційній роботі (підрозділ 3.1.) зарубіжного досвіду організації державного регулювання капітального будівництва. Досліджуючи форми і методи взаємодії держави і суб'єктів господарювання в будівельній сфері, засоби гармонізації публічних та приватних інтересів, автор робить чимало слушних пропозицій щодо запозичення позитивного досвіду. Зокрема, це стосується довгострокових програм (концепцій) капітального ремонту, модернізації,

реконструкції існуючого житлового фонду, збільшення обсягів будівництва нового житла (с.226 дисертації), створення системи будівельних заощаджень (с.229 дисертації), підвищення енергоефективності (с.244,304 дисертації) та т.і.

Заслуговує підтримки виокремлення автором поняття випереджальної забудови як комплексу заходів з підготовки нових територій для подальшого освоєння забудовником. Особливого значення на макроекономічному рівні такі заходи будуть мати при створенні крупних інфраструктурних об'єктів, таких як аеропорт, морський чи річковий порт, міжнародні автодороги з огляду на значний транзитний потенціал нашої держави (с.316 дисертації). На макрорівні застосування цього інструменту може стимулювати розвиток малого і середнього підприємництва. Безумовно це позитивно відобразиться на статках місцевого населення, рівня їх соціально-культурного забезпечення через створення розвинутої ринкової інфраструктури різного роду об'єктів (торгівля, побутове обслуговування, виробництво товарів народного споживання і т.і.).

Не можна не підтримати пропозиції автора щодо оптимізації дозвільних процедур в досліджуваній сфері, зменшення впливу монополістів, що безумовно може позитивно позначитися на рівні трансакційних витрат будівельних підприємств. Особливої уваги заслуговує положення по запровадженню обмеження для природних монополій принципу свободи договору при присудження до мереж, які знаходяться в їхньому розпорядженні, новозбудованих об'єктів шляхом запровадження типових договорів, заходів відповідальності за порушення прав споживачів (с.331 дисертації).

Поставлені мета та завдання зумовили логічну структуру дисертації, завершує яку розділ, присвячений вдосконаленню нормативно-правового регулювання договірних підрядних відносин у капітальному будівництві, адаптації актів технічного регулювання до законодавства СС та договорам аутсорсингу та аутстафіngu.

Достовірність і обґрунтованість результатів дослідження.

Викладені в дисертації наукові висновки, положення і рекомендації є обґрунтованими, базуються на узагальненні практики застосування законодавства по регулюванню господарської діяльності суб'єктами організаційно-господарських повноважень та суб'єктами господарювання, статистичних даних, на фундаментальних дослідженнях вчених в галузях загальної теорії держави та права, господарського, міжнародного, цивільного права. Наукові положення, висновки і рекомендації із достатньою повнотою відображені у одноособовій монографії, одній монографії, виданій у співавторстві, 27 наукових статтях у фахових виданнях України, 5 статтях у закордонних наукових виданнях. Основні положення дисертації пройшли апробацію на 17 міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, семінарах, засіданнях круглих столів.

Зміст автореферату є ідентичним основним положенням, сформульованим в дисертації.

Зауваження за змістом дисертації. Висвітливши основні наукові здобутки дисертанта, доцільно звернути увагу на окремі положення, які можуть бути предметом подальшої наукової дискусії, в тому числі і при захисті дисертації. Окремі положення потребують уточнення і конкретизації.

1. Ключове місце в роботі займає поняття господарсько-правової оптимізації капітального будівництва. У висновках (с.21 автореферату) зазначено, що теоретичне узагальнення дозволило автору сформулювати теорію господарсько-правової оптимізації капітального будівництва. Однак в тексті дисертації та автореферату не зазначено що саме, які ознаки дозволили авторові формулювати свій доробок саме як теорію. В той же час на с.55 дисертації зазначається: «Концепція господарсько-правової оптимізації капітального будівництва є способом розуміння мети та напрямів його розвитку в сучасних умовах, а також змісту господарсько-

правових механізмів забезпечення цього розвитку...». Хотілося б почути думку автора щодо співвідношення зазначених понять і ступеня їх висвітлення в дисертаційній роботі.

2. Поняття господарсько-правової оптимізації в авторському баченні являє комплекс заходів стимулюючого впливу. Дисертант розглядає співвідношення його з поняттями «розвиток», «оптимізація», «вдосконалення», «гармонізація», але залишає поза увагою дефініцію «стимулювання». Оскільки останнє поняття в юридичній науковій літературі досліджувалося (в 2009 році Баршиновим В.І. була захищена дисертація «Правовое регулирование стимулирования охраны окружающей среды»), хотілось би почути аргументацію автора щодо доцільності застосування саме терміну «оптимізація».

3. Вбачається, що при формулюванні задач дослідження (с.2 автореферату, с.7 дисертації) здійснено вихід за рамки теми дослідження, а саме заплановано охарактеризувати напрями підвищення ефективності господарського використання земельних ресурсів у містобудуванні і, як наслідок, матеріал, викладений на с.175-207 дисертації, висвітлює аспекти правового регулювання землекористування, набуття прав на землю, охорони земель та ін.

4. Результатам вивчення генези державного регулювання містобудування та капітального будівництва виділено 7 періодів:

- 1) зародження капітального будівництва (з 18-19 сторіччя до 1917 року);
- 2) становлення капітального будівництва як системи (1918 – 1941 роки);
- 3) період державного регулювання капітального будівництва для потреб війни та відновлення зруйнованих об'єктів (1941 – 1949 роки);
- 4) подальший розвиток системи державного управління капітальним будівництвом (1949 -1965 роки);
- 5) посилення державного управління капітальним будівництвом та закріплення багатоланкової системи управління галуззю (1965-1985 роки);
- 6) період спрощення системи

державного управління капітальним будівництвом (1985 – 1991 роки); 7) сучасний період (з 1991 року й дотепер).

При проведенні зазначеної періодизації не враховано позицію Золотаревої М.В., яка в 2010 році в своїй дисертації «Регулирование архитектурно-строительного процесса в России XVIII – начало XX века» виокремлює до 1918 року 4 етапи: 1690-1761 – укріплення державних засад Петровської епохи; 1761 – 1802 – запровадження освіченого абсолютизму, створення вертикальної системи керівництва будівництвом; 1802 – 1861 – початок реалізації ідеї правової держави; 1861 – 1918 – початок реформи економіки та державного устрою.

5. Розглядаючи загальнотеоретичні підходи до оптимізаційного впливу господарського права на капітальне будівництво дисертант обґрунтовує розвиток будівельної галузі як напрям економічної політики держави (підрозділ 1.1). Вбачається, що це помилковий підхід, оскільки с.10 Господарського кодексу закріпила основні напрями економічної політики держави, які, в свою чергу, складаються із сфер, до яких відноситься будівельна політика, будівельна ж політика співвідноситься з політикою в капітальному будівництві як ціле і частина.

6. В дисертаційній роботі є деякі технічні, стилістичні помилки, дещо перевищений обсяг дисертації, вихідні дані автореферату розміщені на четвертій сторінці замість третьої.

Загальний висновок по дисертації. Висловлені зауваження значною мірою зумовлені складністю обраного для наукового пошуку предмету дослідження і не знижують значної позитивної оцінки дисертації.

Дисертація Олохи В.Г. є завершеною науковою роботою, системним та комплексним дослідженням господарсько-правових засобів оптимізації капітального будівництва, що дозволило обґрунтувати висновки, які цілком слушно винесені на захист як положення наукової новизни.

В дисертації Олохи В.Г. були використані певні матеріали кандидатської дисертації, захищеної 08.10.2003 року у Київському

національному університеті імені Тараса Шевченка за темою «Цивільно-правовий договір: поняття, функції та система» (спеціальність 12.00.03 цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне право). Зокрема, на с.341-353 дисертації викладено бачення автора відносно змісту договорів, класифікація умов договорів, що було винесено на захист в кандидатській дисертації (пункти 7, 8, 9 новизни першого рівня). Однак слід зауважити, що в докторській дисертації зазначені положення повторно не виносяться на захист, а використання в оглядовій частині докторської дисертації матеріалів кандидатської дисертації дозволено п.10 «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника».

Дисертація Олюхи В.Г. стала першим у науці вітчизняного господарського права дослідженням, спрямованим на удосконалення правових засад оптимізації капітального будівництва.

Дисертацію підготовлено відповідно до встановлених вимог, її виконано на високому теоретичному рівні, викладені висновки, положення і рекомендації є науково обґрунтованими.

Одержані результати дисертаційного дослідження мають високу теоретико-методологічну та практичну значущість для суб'єктів приватного та публічного права, зокрема, для суб'єктів будівельної діяльності та органів законодавчої й виконавчої влади. Поряд з цим вони можуть бути використані: в науково-дослідних цілях – як основа для подальших прогностичних досліджень проблематики будівельної діяльності; у нормотворчій діяльності – при підготовці проектів нормативно-правових актів та внесення змін до актів законодавства у сферах будівельної діяльності, гармонізації законодавства України з правом ЄС; в правозастосовній діяльності – у договірній, судовій практиці; у навчальному процесі – при викладанні курсу господарського права у вищих навчальних закладах, підготовці підручників, навчальних посібників.

Дисертація Олохи В.Г. є завершеним науковим дослідженням, в якій наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення наукової проблеми інституалізації господарсько-правової оптимізації капітального будівництва, теоретико-методологічних та прикладних засад, підвищення ефективності державного впливу на будівельну галузь.

Дисертація Олохи В.Г. на тему «Господарсько-правові засоби оптимізації капітального будівництва в сучасній Україні» відповідає спеціальності 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право.

Викладене вище дозволяє зробити загальний висновок, що за своїм змістом та науковою новизною докторська дисертація на тему «Господарсько-правові засоби оптимізації капітального будівництва в сучасній Україні» відповідає вимогам п. 10 Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 р. № 567, а її автор Олоха Віталій Георгійович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук зі спеціальності 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент, доктор
юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
член-кореспондент НАН України,
директор Інституту економіко-правових
досліджень НАН України

В.А.Устименко